

Daniel 9:26b: „JEHO konec“

Hlavní klíč k pochopení

To hlavní uvedené níže je odvozeno z Daniela 9:26b: „a **jeho konec** přijde v záplavě“. Subjektem Danielovy diskuse je ten zlý kníže, který „zpusťoší město [Jeruzalém] a svatyni“ (9:26). „Jeho konec,“ tedy konec jeho života, přijde jako výsledek Božího soudu, kterým bude rozdrčen. Moje téma zde, v té dlouhé citaci různých překladů, je, že „jeho konec“ podává správnou verzi hebrejštiny a „jeho konec“ se nemůže týkat smrti Tita, římského generála zapojeného do zničení Jeruzaléma v roce 70 n.l. Titus zemřel přirozeně asi 18 let po zničení Jeruzaléma. Titus nezemřel nadpřirozeně, ale budoucí antikrist ano. To je pro nás stále ještě budoucnost.

Nejprve Moses Stuart, *Commentary on Daniel*:

v'kitzo, a jeho konec; či? Zřejmě gramatickou odpovědí je konec *nagid haba*, knížete, který přijde. Člověk ale potřebuje porovnat 8:25...: *Bude roztlučen ne [lidskou] rukou*, a spojit s tím 11:45 *a on přijde ke svému konci (ad kitzo) a nikdo mu nepomůže*, aby se zjistilo, jak přesně všechny tři pasáže souhlasí. Celkem vzato zmíněný *konec* následuje po škodách učiněných svatému městu a chrámu. Zjevně se jedná o tu samou postavu. Nemůžeme tedy vztahovat *jeho konec* na *město* a *svatyni*, neboť přípona by pak měla být množného čísla; ani na *on zničí*, tj. na akci ničení, která končí rozdrčením. Vskutku na takovou aplikaci by se pravděpodobně nikdy ani nepomyslelo, ani by takový výklad nebyl potřeba jeho pomůcka, která by z Tita, římského velitele, učinila v tomto případě *nagid* (knížete), který má zničit město a svatyni. Ale taková konstrukce je neslučitelná s gramatikou a stejně tak s paralelními pasážemi, na které byla odvolávka výše.

Daniel 9:26

New Jerusalem Bible: „A po šedesáti dvou týdnech popraven Pomazaný ... město a svatyně rozbořeny knížetem, který má přijít. **Konec tohoto knížete bude katastrofou** a až do konce bude válka a veškeré zpusťošení nařízeno.“

Einheitsubersetzung, 1980: „**Er findet sein Ende in der Flut** (Překlad: „Najde svůj konec v záplavě“)

Francouzská Jerusalem Bible: «...**un prince qui viendra. Sa fin sera dans le cataclysme**» (Překlad: „... kníže, který přijde. Jeho konec bude v katastrofě.“)

Traduction Oecumenique de la Bible, 1988: «**chef à venir les détruira; mais sa fin viendra...** » (Překlad: „přicházející vůdce je zničí; ale jeho konec přijde ...“)

Bible en Français Courant, 1997: «**Toutefois ce chef finira sous le déferlement de la colère divine. Mais jusqu'à sa mort il mènera une guerre dévastatrice.**» (Překlad: „Tento vůdce však skončí v záplavě božského hněvu. Ale až do své smrti povede zničující válku.“)

Výše jsme učinili zmínku o překladu v některých verzích: „Lid knížete, který má přijít, zničí město a svatyni a **jeho¹ konec** přijde v záplavě.“

Keil (*Commentary on Daniel*) překládá tak, jak činí RV, Jerusalem Bible, Jewish Publication Society OT, *International Critical Commentary on Daniel*, *Peake's Commentary*, atd., „A JEHO konec přijde v záplavě. „Odkaz se tedy týká toho zlého knížete, který ničí město a svatyni. Keil říká:

¹ Zde je v angličtině „its“, jeho konec se pak vztahuje na město nebo na svatyni (česky její konec). (Pozn.překl.)

A jeho konec v záplavě. Přípona „JEHO“ odkazuje pouze na nepřátelského knížete, jehož konec je důrazně umístěn v protikladu k jeho příchodu (to souhlasí s Kranichfeldem, Hofmannem a Kliefothem). Předjímaná hlediska, pokud jde o historickou interpretaci proroctví leží, v základu všech ostatních odkazů. Mesiášští vykladači, kteří ve slovech nacházejí proroctví o zničení Jeruzaléma [v roce 70 n.l.], a tak chápou slovem *nagid* [kníže] Tita, nemohou použít příponu k *nagid* [kníže] [Mýlí se] ... Tak tam nezbyvá nic jiného než použít příponu k *nagid*, ke knížeti. *Ketz* [konec] může podle toho znamenat jen zničení knížete ... Kníže najde svůj konec ve své válečnické expedici ... V 7:21, 26 Boží nepřítel udržuje převahu, dokud není zničen Božím soudem ... 'Lid knížete, který má přijít a nalézt svou zkázu v záplavě' (*Commentary on Daniel*, str. 363)

Jinými slovy, překlady, které se vyhýbají odkazu na zlého knížete („jeho konec“), tak činí, protože si myslí, že proroctví by se mělo týkat římské invaze v roce 70 n.l. Titus nepřišel k „svému konci“ při této události.

Keil také obhajuje, že přirozený subjekt k „potvrdí“ (9:27) je tentýž zlý kníže, protože kníže, který měl přijít, je jmenován jako poslední a také subjekt přípony (*kitzo*, jeho konec), poslední doložka v. 26 má pouze význam vysvětlující podřízené doložky.“

Kranichfeld:

Odkaz k „potvrdí“ na **bezbožného vůdce** armády je proto v souladu s kontextem a s paralelními pasážemi knihy, které byly zmíněny, jakož i v souladu s přirozeným gramatickým uspořádáním pasáže a dává také shodný smysl, třebaže slovem *Nagid* **nemůže být ovšem chápán Titus** ... První historické naplnění Daniela 11 v makabejské době nevyklučuje další a plnější splnění v budoucnu a zuřivost Antiocha Epifana proti židovskému chrámu a uctívání Boha může být pouze typem útoku **Antikrista proti svatyni** a Boží církvi v době konce ... Ještě méně lze ze slov „kdo čte, nechť to pochopí“ (Mat 24:15) dokázat, že Kristus měl ve svém výhledu pouze Daniela 9:27 a nikoli také 11:31 a 12:11 ... Z těchto důvodů musíme potvrdit, že odkaz posuzovaných slov na znesvěcení chrámu před zničením Jeruzaléma Římany v roce 70 n.l. je neudržitelný.

Tak tedy to není žádná malá záležitost. Pokud je překlad „JEHO konec“ správný, Daniel 9:26 se nemohl snad splnit v roce 70 n.l. (tradiční evangelický pohled), protože Titus v této epizodě *nepřišel ke svému konci*.

Myslím si, že překlad „JEHO (=HIS)“ (ne „jeho, její (=its)“¹) konec je správný z těchto důvodů:

- 1) Je podporován komentáři, které se zabývají jazykem detailně (Keil je typický).
- 2) Nejbližší mužský předchůdce v jednotném čísle pro odkaz k jeho/její konec je kníže nebo jeho lid, NE MĚSTO NEBO SVATYNĚ.
- 3) Pokud by byly míněny město a svatyně (a tato slova jsou dále v pořadí), text by měl být čten „jejich konec“. Oddělit město od svatyně je velmi nepřirozené.
- 4) V hebrejštině má JEHO KONEC mužskou příponu v jednotném čísle a nemůže souhlasit s městem, které je ženského rodu, ANI S MĚSTEM A SVATYNÍ V MNOŽNÉM ČÍSLE. Keil správně říká, že jakýkoliv odkaz kromě knížete je gramaticky velmi nepřirozený.
- 5) Nejvýznamnější: hebrejské slovo pro „konec“ (*ketz*) se nikdy v 70 případech netýká *zničení věci*. To odkazuje na **konec** časového období a často na konec života, tj. na dobu života OSOBY. Dokonce i v samotném Danielovi 11:45 se mluví o JEHO KONCI, což znamená konec posledního vládce (zjevná paralela s naším veršem v 9:26). Danielovi je řečeno, aby šel ke KONCI (tj. jeho života) v Danielovi 12:13. Kromě toho konec lidského života je jedním z hlavních významů slova *ketz* (Jer 51:13: „tvůj konec“ = konec tvých dnů, Pláč 4:18: „Náš konec“ se přiblížil = naše dny byly dokončeny; Job 6:11: „můj konec“ = konec mého života, Ž 39:4: „můj konec“ = rozsah mých dnů, také Gen 6:13: „konec každého těla“).

- 6) *Brown, Driver and Briggs Lexicon of the Hebrew Bible* podává *kitzo* jako „jeho konec” (str. 893).
- 7) Driver ve svém komentáři (*Cambridge Bible for Schools*) tlumočí „jeho konec”.
- 8) Překlad od Jewish Publication Society má „jeho konec”.
- 9) RV z roku 1881 změnil nesprávný překlad „konec toho“ z KJV na „**jeho konec**“ a vložil jej do textu.
- 10) Z Maďarska tato poznámka: „Mluvil jsem s přítelem, který vyučuje na luteránské teologické akademii. Podle něj *Kitzo* znamená '**jeho konec**'. To je význam obecně přijímaný maďarskou biblickou společností. Podle nedávného překladu (1996) čteme 'Ale vládnoucí kníže bude mít svůj konec, když přijde záplava'" (Ferenc Jeszenszky, 28.10.2000).
- 11) Máme přesnou paralelu v Danielovi 11:45, kde konečný zlý člověk přijde k „jeho konci“. (*Ketz* se objevuje v Danielovi 15krát.) V Danielovi 8:25 ten zlý „je zlomen nadpřirozeně bez lidské ruky“.
- 12) *Irwin's Bible Commentary*, M.A, D.D, 1928: „Daniel 9:26: 'hebrejsky, jeho konec'.”

Věřím proto, že Keil a Moses Stuart mají pravdu, když říkají, že překlad „jeho (its) konec“, tedy konec města, je nesprávný. Správný překlad založený na bezprostředním kontextu (předchůdcem je kníže) a důležitý význam slova *ketz*, který se nikdy neodkazuje na zkázu nebo zničení věci, ale na konec *časového* období a zejména na konec lidského života, je „on přijde **ke svému konci** [ke smrti]“ Daniel 9:26 tak odkazuje na budoucího antikrista.

Proto obhajují s mnoha komentátory, že Daniel 9:26 nemůže být odkazem na zničení Jeruzaléma v roce 70 n.l., protože Titus, vůdce útoku, nepřišel při této události *ke svému konci*. Ale zlý panovník přijde *ke svému konci* (Dan 11:45) ve svaté zemi těsně před vzkříšením (Dan. 12:2).

Proto „ohavnost zpusťování stojící tam, kde by **on** (*estekota*) neměl“ (Mar 13:14) odkazuje na **budoucího Antikrista** a je rozvedeno Pavlem, když popisuje člověka hříchu ve 2. Tesalonickém 2. Toto je budoucí Král severu z Daniela 11:21 a násl. a také konečná šelma ze Zjevení. Jan to potvrzuje v 1. Jana 2:18, když říká, že „jste slyšeli, že antikrist přichází.“ Nemýlil se! Dodává, že duch Antikrista byl již na scéně v Janově době. Od té doby narůstal neustále a vyvrcholí konečnou osobní ohavností z Marka 13:14 (srv. Zj 13:14: „šelma, kdo ...“, pomocníkem šelmy je falešný prorok).

Pro další potvrzení jsem napsal významnému hebraistovi, jehož vyučování jsem se podrobil na univerzitě v Jeruzalémě v roce 1970. Dr. Muraoka řekl:

Protože slova 'město a svatyně' mají rozdílný rod [jedno ženský a druhé mužský], bylo by obtížné vědět, ke kterému neosobnímu subjektu se zájmeno vztahuje. Myslím, že výklad, který navrhuje [jeho konec], je nejzřetelnější.

Všiml jsem si také komentáře v díle *Lange's Commentary on Daniel*:

Přípona ve výrazu 'jeho konec' bezpochyby odkazuje na knížete ... Subjekt pro 'potvrdí smlouvu' (9:27) je nade vši pochybnost 'zlý kníže', který řídí předchozí větu jako logický subjekt, a je konečně zahrnut ve výrazu 'jeho konec' a je prominentním subjektem pozornosti z verše 26b.

A konečně v záležitosti Daniela 9:26b:

A Norský překlad (1978) podává: „Město a svatyně budou zničeny armádou přicházejícího knížete. **Ukončí své dny v záplavě.** Zničení, které je určeno, bude trvat až do konce války.”

Dánský 1998 překlad (Danish Bible Company) tlumočí téměř totéž: „a město a svatyně jsou ničeny knížetem, který přichází se svým vojskem. **Potká svůj konec** v bouřlivé záplavě. Je určeno, že ničení bude pokračovat, dokud válka neskončí.”

Revidovaný švédský překlad z roku 1917 (Swedish Bible Company) má nepatrně odlišné podání: „A město a svatyně budou zničeny lidem přicházejícího (ve smyslu, přicházející se svou armádou) knížete, ale **ten [kníže] bude mít svůj konec v bouřlivé záplavě**. A až do konce bude převládat svár (tj. přetrvávat, trvat).”

Nová švédská verze z roku 1999 (Swedish Bible Company) tlumočí verš: „Jak město, tak svatyně budou zničeny, **stejně jako kníže**, který přijde. Konec přijde bouřlivou záplavou a určené ničení bude trvat dokonce až do konce války.”